

Datum

5 mei 2023

Onderwerp

VNG-inbreng CD RO 11 mei

Geachte woordvoerders ruimtelijke ordening van de vaste Kamercommissie Binnenlandse Zaken,

U vergadert donderdag 11 mei in het commissiedebat ruimtelijke ordening. Goede ruimtelijke ordening is voor ieder van belang en kan de oplossing bieden voor een aantal maatschappelijke problemen. Graag geven we u daarom een aantal punten mee.

Kern

We verzoeken u de minister op te roepen:

1. duidelijkheid te scheppen over hoe dwingend water en bodem sturend is.
2. niet te snel in de oplossingen te schieten (gebruik het beleidskompas);
3. integraliteit in rijksbeleid en regelgeving te verbeteren en te bewaken;
4. betrokkenheid van gemeentebestuurders bij de ruimtelijke voorstellen en arrangementen te borgen en daarvoor regionaal ontschot budgetten te organiseren;
5. om bij de Ladder voor duurzame verstedelijking de woondeals leidend te laten zijn

Hieronder gaan we hier verder op in.

1 Leefomgevingskwaliteit verdient meer aandacht

In de Monitor NOVI concludeert het PBL dat de leefomgevingskwaliteit van Nederland structureel en op meerdere indicatoren tekortschiet. 'Water en bodem' zijn nog niet sturend, zon op dak groeit minder snel dan op land, en de milieudruk op mens en natuur is te hoog. We behalen doelstellingen niet en onze huidige manier van leven loopt vast en inwoners kunnen geen woning vinden of betalen. De woningbouw vraagt om een versnelling terwijl aan meerdere kanten de handrem erop gaat, ook op RO gebied. Dit alles geeft inwoners onzekerheid en het voedt wantrouwen.

- Wat de ruimtelijke ordening betreft hebben gemeenten duidelijkheid nodig van de ministers VRO en I&W hoe dwingend water en bodem sturend zal moeten zijn.

2 Centrale keuzes en lokale afwegingsruimte, gebruik het beleidskompas

We waarderen de inzet van de minister voor VRO en zijn blij dat er binnen dit kabinet weer aandacht is voor de ruimtelijke inrichting van Nederland. Om te komen tot een eerlijke verdeling van de ruimte zijn scherpe keuzes nodig en dat is politiek. Daarbij hebben gemeenten, provincies en het rijk eigen bevoegdheden en instrumenten en voor iedere keuze is er het juiste schaalniveau. Daarom moeten we samenwerken als één overheid. Het gaat om gezamenlijke regie.

We roepen u op de minister:

- te wijzen op het belang van een goede probleemanalyse, waarbij gekeken wordt of oplossingen niet te realiseren zijn op provinciaal of gemeentelijk niveau, voordat het rijk

acteert. Voordat overgegaan wordt op landelijke regelgeving, is het uitgangspunt dat andere opties bestudeerd worden conform het [Beleidskompas](#) (voorheen IAK). Daarbij moet ook gekeken worden naar versterking van kennis en capaciteit bij gemeenten.

- voldoende ruimte te laten voor een gebiedsgerichte benadering, lokale beleidsvrijheid en afweegruimte voor gemeenten. Die zijn van belang voor draagvlak en om te zorgen dat de keuzes aansluiten bij de leefwereld van inwoners. Het Rli adviseert in 'Geef Richting, Maak Ruimte' om participatie op regionale schaal serieus te nemen.
- Kennis te nemen van het VNG Project 'Toekomst Nederland 2040' om te komen tot een gemeentelijk gedragen gezamenlijk en inspirerend toekomstbeeld op de vele maatschappelijke opgaven.

3 Integrale visie en rijksregie

- Een integrale benadering bij de te maken keuzes is essentieel, concludeert het PBL in de Monitor NOVI. Regie vanuit het rijk moet daarom in de eerste plaats gericht zijn op betere interdepartementale afstemming, zoals interferentie water en bodem sturend met de opgaven ten aanzien van de landbouwtransitie en de woningbouw. Ook kan beter gekeken worden naar de impact van economisch beleid op mobiliteit, gezondheid, veiligheid en natuurdoelen. Als hier onvoldoende aandacht voor is leidt dit tot problemen in de uitvoering en kan de uitwerking van keuzes stil komen te vallen. We verzoeken u daarom:
 - de minister voor VRO aan te spreken op zijn rol om de integraliteit te bevorderen en te bewaken.
 - andere ministers, in andere debatten, erop te wijzen dat de Nota Ruimte de plek is waar hun sectorale visies in moeten landen. Het gaat dan bijv. om de Mobiliteitsvisie 2050, de Visie op Economie, de Visie op Digitale Infrastructuur, etc.
 - te vragen aan de minister of het "*comply or explain*" - principe ook van toepassing is op de uitspraak in de brief van het kabinet van 25 november (water en bodem sturend) dat er niet gebouwd mag worden in uiterwaarden en dichtbij dijken.
- Een toekomstvisie is belangrijk om richting te geven. Zoals het PBL stelt in de [Ruimtelijke Verkenning 2023](#), moet het daarbij niet primair gaan om 'als het maar past', maar is het belangrijker om eerst een visie te hebben en dan te gaan kijken wat past. Het PBL doet o.a. de volgende aanbevelingen, die wij steunen:
 - Redeneer voor de huidige investeringsplannen terug vanuit de toekomst
 - Investeer nu in een toekomstbestendige ruimtelijke structuur
 - Zorg voor uitvoeringscapaciteit bij overheden op alle schaalniveaus én voor nieuwe instituties

4 Ruimtelijke voorstellen vragen om betrokkenheid van gemeenten

- Komende maanden wordt door provincies hard gewerkt aan ruimtelijke voorstellen. Daarmee is er niet automatisch sprake van commitment van gemeenten. Het tijdspad daarvoor is erg kort en we maken ons zorgen dat de gevraagde snelheid ten koste gaat van kwaliteit. Gelijktijdig werkt het rijk zelf aan een nieuwe Nota Ruimte. We vragen u daarom de minister te verzoeken:
 - De toezegging te doen dat de provinciale ruimtelijke voorstellen worden overgenomen in de actualisatie van de NOVI (nieuwe Nota Ruimte). Anders is er een groot risico dat provincies en gemeenten afhaken.

- De tijdspaden voor de ruimtelijke voorstellen en actualisatie van de NOVI (nieuwe Nota Ruimte) te heroverwegen.
- Gemeenten zijn door provincies uitgenodigd om inbreng te leveren op de ruimtelijke voorstellen. Dit is tot nu toe nog een ambtelijke proces achter de schermen. Colleges van B&W en gemeenteraden zijn hier niet bij betrokken. Dit terwijl maatschappelijk draagvlak voor en bij ruimtelijke voorstellen erg belangrijk is en gemeenten het dichtst bij inwoners staan. Zonder gemeenten geen uitvoering. Wat gaat de minister doen om het commitment van gemeenten en daarmee de uitvoering te krijgen?

We vragen u daarom de minister zorg te laten dragen voor:

- Betrokkenheid van gemeentebestuurders in de besluitvormingsfase rondom de ruimtelijke arrangementen;
- Ervoor te zorgen dat dit geen eenmalige exercitie is, maar leidt tot een nieuwe werkwijze waarbij cyclisch overleg tussen overheden plaatsvindt over ruimtelijke ordening.
- Naast het samenwerken aan opgaven van nationaal belang, moet er ook ruimte zijn voor het aanpakken van lokale opgaven. In die zin zien we dit als een wederkerig proces. Dat betekent dat er bij de arrangementen ook nagedacht moet worden over 'wisselgeld'. Zie hiervoor ook het rapport 'Elke regio telt!' Van Rli, RVS en ROB.
- Regionale samenwerking vormt de sleutel tot de oplossing voor grote ruimtelijke opgaven. De Samenwerkingsagenda Flevoland (die voor dit Commissiedebat ingebracht is) vormt een voorbeeld voor hoe gemeenten betrokken kunnen worden. Echter, de regio is niet altijd hetzelfde als de provincie. Ook in Flevoland niet. Voor sommige opgaven kan beter gekeken worden naar de *daily urban systems* of gebieden met vergelijkbare (fysische geografische) kenmerken. Daarom vinden we een regionale aanpak belangrijk. We verzoeken u daarom de minister te bevragen op:
 - Het Rli advies in Geef Richting, Maak Ruimte, om integrale regiotafels in te stellen, met directe betrokkenheid van het rijk.
 - Het werken met ontschotte budgetten en regionale investeringsagenda's. Zorg voor structurele financiering en hulp voor gemeenten via ontschotte budgetten in plaats van incidentele impulsen.

5 Ladder voor duurzame verstedelijking

Tot slot willen we u in de voortdurende discussie over de Ladder voor Duurzame Verstedelijking meegeven dat we het waardevol vinden dat die voorschrijft dat gemeentebesturen voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen buiten bestaand stedelijk gebied moeten motiveren waarom niet binnen bestaand stedelijk gebied in de behoefte kan worden voorzien.

Wel denken we dat de provincies bij het omgaan met de gevraagde onderbouwing voor woningbehoefte, de ambities uit de recent gesloten Woondeals als leidend moeten beschouwen.

- Gelet op de gezamenlijke ambities die Rijk, provincies en gemeenten hebben afgesproken in de Woondeals, past het wat de VNG betreft niet wanneer de ladder tegen een gemeente wordt gebruikt als het gaat om de onderbouwing van de woningbehoefte.

De VNG waardeert op hoofdlijnen de inzet van u als Kamerleden en het kabinet en deze inbreng mag als ondersteuning daarvan gelezen worden.

Voor achtergrondinformatie, zie ook:

- [Gemeenten willen rol pakken in gebiedsprocessen](#) (26 april '23)
- [Extra stappen nodig voor sturende rol van water en bodem](#) (23 maart '23)
- [Ruimtelijke verkenning: match van functie en locatie](#) (9 maart '23)
- [Gemeentelijke rol belangrijk bij ruimtelijke keuzes](#) (12 december '23)
- [VNG-reactie op Rli-rapport 'Geef richting, maak ruimte'](#) (24 november '23)

We hopen dat u deze punten mee kunt nemen in uw voorbereiding en aan de bewindslieden wil voorleggen.